

## **СТАТУС МИРОТВОРЦІВ ООН В МІЖНАРОДНОМУ ГУМАНІТАРНОМУ ПРАВІ**

Миротворчі сили ООН – військові контингенти країн-членів ООН, виділені за Статутом ООН з метою запобігання або ліквідації загрози миру і безпеки шляхом спільних примусових дій (військова демонстрація, блокада тощо), якщо заходи економічного і політичного характеру виявляться або виявилися недостатніми. Рішення про створення, склад, використання та фінансування миротворчих сил ООН приймаються Радою Безпеки ООН. Стратегічне керівництво здійснюється Військово-штабним комітетом (ВШК)[1].

Проблематика миротворчості, а точніше – проблематика підготовки і використання миротворчих сил у загальноцивілізаційних інтересах, як свідчать події кількох останніх десятиріч, набуває дедалі більшого поширення у суспільній свідомості по суті всіх країн сучасності. Миротворчі сили – це загальна назва суб'єктів світової та регіональної політики, діяльність яких спрямована на зміцнення миру і безпеки, ліквідацію або обмеження міждержавних, міжетнічних, міжконфесійних та інших конфліктів і суперечностей, на демілітаризацію суспільної свідомості.

Найвпливовішими миротворчими силами сучасності, як свідчить військово-політична практика, є спеціалізовані структури ООН – місії спостерігачів і збройні сили по підтриманню миру, що виконують визначені Генеральною Асамблеєю або Радою Безпеки Організації заходи і дії, спрямовані на підтримання або відновлення міжнародного миру і безпеки. Головною формою виконання ними своїх функціональних обов'язків є операції з підтримання миру (ОПМ), які отримують безпосередній вираз у вигляді демонстрацій, блокад, територіального розведення ворогуючих сторін, заходів силового встановлення миру та у деяких інших видах – активності повітряних, морських і сухопутних сил держав-членів ООН, що надали у розпорядження Ради Безпеки, відповідно до особливих угод, необхідні збройні формування, допомогу і засоби обслуговування, в тому числі право проходження через свою територію. Миротворчість означає операції збройних сил без застосування зброї, за винятком випадків самооборони, які

здійснюють за згодою основних воюючих сторін і призначені для спостереження за дотриманням угоди про перемир'я [3].

Миротворчі сили ООН характеризуються наступними рисами:

- персонал надають і оснащують держави-члени;
- миротворчі сили застосовують за рішенням Ради Безпеки і в рамках цього рішення;
- миротворчі сили діють під егідою ООН;
- миротворчі сили використовують за наявності бажання конфліктуючих сторін його припинити;
- миротворчі сили підпорядковані Генеральному секретарю ООН [2].

Дотримання норм міжнародного гуманітарного права (МГП) – один з факторів, що впливають на досягнення цілей миротворчих операцій. Миротворці зобов'язані чітко знати різницю між військовими операціями і операціями по підтримці миру. У першому випадку війська можуть вести бойові дії, безпосередньо брати участь у збройному конфлікті в якості комбатанта, на відміну від цього в миротворчих операціях миротворчі сили зобов'язані виконувати роль нейтрального спостерігача. Дотримання норм МГП в ході миротворчої операції є одним з основних факторів, що сприяють досягненню її цілей.

Миротворці мають повноваження, що впливають з так званого Мандату на проведення миротворчої операції, який наділяється Радою Безпеки ООН. Також у Бюлетені генерального секретаря ООН 1999 р. безпосередньо зазначено, що під час миротворчих операцій повинні застосовуватись норми МГП. Багато залежить від ситуації, по-перше від самого конфлікту, від того який мандат видано миротворчим силам ООН та які дії їм дозволені відповідно до цього мандату. Бюлетень став безпрецедентним за своїм змістом документом, що поклав край сумнівам щодо застосовності МГП до операцій, які проводяться під командуванням і контролем ООН. Крім того, у Бюлетені Генерального секретаря ООН «Дотримання міжнародного гуманітарного права силами ООН» міститься намагання нормативно визнати, що конфлікт за участю ООН прирівнюється до міжнародного ЗК. Бюлетень є лише адміністративним документом Організації, положення якого мають рекомендаційний характер, і містить мінімальний перелік основоположних норм і принципів МГП, що застосовується

силами ООН. На його основі можлива розробка юридично обов'язкового документа, який заповнить очевидні правові прогалини у застосуванні МГП в операціях ООН [4, с. 65].

Миротворчі місії ООН все частіше наділяються повноваженнями для прийняття всіх необхідних заходів для захисту цивільного населення в районах проведення їх операцій, в тому числі шляхом забезпечення дотримання норм МГП усіма сторонами в конфлікті. Це колективне прагнення захищати цивільних осіб було знову підтверджено як один з ключових принципів МГП і моральне зобов'язання ООН в доповідях Незалежної групи і Генерального секретаря ООН.

Застосовування норм МГП до сил ООН, як і до будь-яких інших збройних сил, визначається об'єктивною ситуацією на місці, незалежно від мандата, виданого їм Радою Безпеки, і від поняття, яким позначається противна сторона або сторони. Щоб захистити всіх осіб, які постраждали від збройного конфлікту, МГП застосовується без будь-якої дискримінації, коли задовольняються умови, необхідні для його застосування.

Зважаючи на те, що статус контингенту ООН нормативно не закріплений у конкретному документі, озброєний персонал ООН слід прирівнювати до комбатантів у таких випадках: 1) у період операцій з примушування до миру, заснованих РБ ООН на підставі глави VII Статуту ООН; 2) під час операцій з підтримання миру за умови, що застосування примусових заходів, санкціонованих РБ ООН, набуває довготривалого і масштабного характеру. В інших ситуаціях, що виникають при проведенні операцій з підтримання миру, у тому числі в одиничних епізодах короткочасного застосування зброї, військовий персонал ООН нарівні з цивільним і поліцейським контингентом слід розглядати як некомбатантів та застосовувати відповідні норми МГП [4, с. 63].

Враховуючи те, що статус миротворчого контингенту ООН нормативно не закріплено в конкретному документі, вважаємо доцільним необхідність такого закріплення та визначення положення миротворців в правилах регулювання збройних конфліктів. Міжнародно-правова регламентація надала б чіткості та ясності застосуванню відповідних норм до ситуацій з участю вказаної категорії осіб, що додатково забезпечило б належну відповідальність осіб у випадку порушення норм міжнародного гуманітарного права.

### **Джерела:**

1. Статут Організації Об'єднаних Націй. URL: <http://www.un.org/ru/documents/charter>.
2. Черкес М. Ю. Міжнародне право : підр. К. : Правова єдність, 2009. 392 с.
3. Док. ООН. 49/59 Конвенція про безпеку персоналу ООН та зв'язаного з ній персоналу: прийнята резолюцією Генеральної Асамблеї від 9 грудня 1994 року. URL: [http://www.un.org/ru/248documents/decl\\_conv/conventions/un\\_personnel\\_safety.shtml](http://www.un.org/ru/248documents/decl_conv/conventions/un_personnel_safety.shtml).
4. Грушко М. В. Становлення та специфіка міжнародно-правового режиму військовополонених : монографія. Одеса, 2015. 287 с.

*Науковий керівник – к.ю.н., доцент Грушко М. В.*